

**SPECIJALISTIČKE STUDIJE -
GRAĐANSKO PRAVNI SMJER
PORODIČNOPRAVNA KLINIKA**

Nastavni materijal
za 26.03.2020. god.

Prof. dr Radoje Korać

ELEMENTI BRAČNOG STATUSA DJETETA

Za utvrđivanje bračnog statusa djeteta traže se tri elementa:

- 1) brak roditelja djeteta,
- 2) utvrđeno bračno materinstvo
- 3) utvrđeno bračno očinstvo.

Postojanje braka iz kojeg potiče dijete

Bračno je svako dijete koje je rođeno za sve vrijeme trajanja braka, tj. od momenta njegovog sklapanja do prestanka, bez obzira na to da li je začeto u braku ili prije braka

bez značaja činjenica da li je brak iz koga potiče dijete punovažan ili ništav

Pored djeteta koje je rođeno za vrijeme trajanja braka njegovih roditelja, bračni status ima i dijete koje je rođeno u roku od 300 dana po prestanku toga braka

Bračno materinstvo

Činjenica da je dijete rodila udata žena za vrijeme trajanja braka ili 300 dana nakon prestanka braka drugi je elemenat za određivanje bračnog statusa djeteta.

mater semper certa est etiam si vulgo conceperit

Donacija - pravna majka djeteta je žena koja je nosila i rodila dijete, iako ona nosi genetske osobine donatorke, žene koja je poklonila jajne ćelije. Da bi se isključio mogući spor između genetske i gestacione majke propisana su pravila: žena koja je na ovaj način rodila dijete ne može osporavati svoje materinstvo, i drugo, da je zabranjeno utvrđivati materinstvo donatorke jajne ćelije

Bračno očinstvo

opšteprihvaćena pretpostavka bračnog očinstva :
pater is est quem nuptiae demonstrant (otac je onaj na koga brak ukazuje)

Pretpostavka bračnog očinstva nastala je i održala se na monogamnosti braka i bračnoj vjernosti

“ocem djeteta, rođenog za vrijeme trajanja braka, ili u roku 300 dana od prestanka braka, smatra se muž majke djeteta”.

Očinstvo djeteta začetog postupkom ART-a.

Pretpostavka bračnog očinstva primjenjuje se i u slučaju začeća djeteta različitim postupcima asistiranih reproduktivnih tehnologija

Davanjem pisane saglasnosti, što je jedan od zakonskih uslova za oplodnju postupkom ART-a, bračni drugovi gube pravo da osporavaju očinstvo muža majke djeteta i u slučaju kad je ono začeto sjemenim ćelijama drugog muškarca (donatora).

Tako se pretpostavka očinstva pretvara u fikciju, jer je sigurno da muž majke nije biološki otac djeteta.

Sukob dva bračna očinstva

žena je bila u dva braka u roku od 300 dana i na u tom roku rodi dijete

Imajući u vidu pretpostavku bračnog očinstva nameće se pitanje: da li je otac djeteta muž majke iz prethodnog ili kasnijeg braka?

Porodični zakon usvaja rješenje u korist muža iz kasnijeg braka

Ima, razumije se, i slučajeva da kasniji muž majke nije biološki otac djeteta. Ako on uspješno obori zakonsku pretpostavku o svom očinstvu onda će se ocem djeteta ex lege smatrati muž majke iz prethodnog braka

Postupak u maternitetskim i paternitetskim parnicama

- Specifičnosti postupka
- Pokretanje postupka
- Model tužbe za osporavanje očinstva
- Adhezioni postupci koje pokreće sud *ex officio* uz maternitetske i paternitetske parnice, u kojima se može odlučiti i kad stranke to nijesu zahtijevale (o vršenju roditeljskog prava, o izdržavanju djeteta, o lišenju ili ograničenju roditeljskog prava)
- Stranke
- Suparničarstvo
- Zastupanje (zakonski zastupnik, kolizijski staratelj, privremeni zastupnik)
- Nastavljanje postupka poslije smrti tužioca

Osporavanje bračnog materinstva

postupak u kome se utvrđuje da žena koja je upisana u matični registar rođenih kao majka djeteta rođenog u braku nije njegova prirodna majka.

Rijetke situacije

PZ nema posebnih pravila o osporavanju materinstva, već jednim članom upućuje da se na osporavanje materinstva shodno primjenjuju odredbe zakona o osporavanju očinstva

Osporavanja bračnog očinstva

Pojam. Osporavanje bračnog očinstva predstavlja sudski postupak za obaranje zakonske pretpostavke da je otac djeteta muž njegove majke

Nadležnost za odlučivanje. O osporavanju bračnog očinstva odlučuje sud.

Pokretanje postupka. Postupak pokreće se tužbom

Lica ovlašćena na podnošenje tužbe (aktivna legitimacija) su: 1) muž majke, 2) majka, 3) dijete i 4) prirodni otac djeteta

Muž majke. Muž majke djeteta najčešće je u praksi zainteresovan ospori zakonsku pretpostavku.

Rok: 6 mjeseci od dana saznanja za činjenicu da on nije otac djeteta - objektivni 5 godina od rođenja djeteta.

Majka djeteta najčešće zna ko je začeo njeno dijete.

Rok: šest mjeseci i počinje teći od rođenja djeteta

Dijete. Tužbu kojom će pokrenuti postupak za osporavanje očinstva dijete može podnijeti do navršene 23. godine života

Prirodni otac djeteta Muškarac koji sebe smatra ocem djeteta može, pod određenim uslovima, podnijeti tužbu. Dobra strana ovog rješenja je što se pruža šira mogućnost za utvrđivanje istine o biološkom porijeklu djeteta, a loša što dozvoljava miješanje trećih lica u bračne i porodične odnose, izaziva poremećaj porodičnog mira i stabilnost zajednice života

Uslovi: 1) to lice treba da je živjelo u zajednici sa majkom djeteta, 2) mora kumulirati dva tužbena zahtjeva: osporavanje očinstva licu koje se po zakonu smatra ocem djeteta i utvrđivanje svog očinstva

Rok: godinu dana od rođenja djeteta

Stranke u postupku 1) lice koje se po zakonu smatra ocem djeteta, 2) dijete i 3) majka djeteta (čl. 346 st. 2)

Sva ova lica moraju biti obuhvaćena tužbom, na strani tužioca ili tuženog. Ako nijesu obuhvaćena, tužba će se odbaciti

Koja će se lica naći na tuženoj strani (pasivna legitimacija) zavisi od toga ko je u konkretnom slučaju tužilac

Osporavanje očinstva u slučaju oplodnje majke postupcima ART-a.

U ovom slučaju pretpostavka o bračnom očinstvu ne može se obarati ako je muž majke dao saglasnost da se njegova žena oplodi sjemenom drugog muškaraca (donora). Davanjem saglasnosti on je prihvatio da bude zakonski otac i istovremeno se odrekao prava da osporava svoje očinstvo, i ako je nesumljivo da on nije biološki otac djeteta.

Pravo na osporavanje pripada samo mužu, i to pod uslovima: 1) da je dijete začeto heterolognom inseminacijom i 2) da muž nije dao pristanak za takvu oplodnju.

Rok: 6 mjeseci od saznanja da je dijete začeto ćelijama drugog muškarca do 5 godine života djeteta

Dejstvo presude

Odlukom suda da muž majke nije otac djeteta koje je ona rodila u braku, dijete gubi bračni i dobija vanbračni status

Uz to dijete ostaje bez utvrđenog oca, osim ako je tužbu za osporavanje očinstva podnio prirodni otac pa se istovremeno utvrdi njegovo očinstvo. Dijete ostaje sa mužom majke u tazbinskom srodstvu, odnosu očuha i pastorka (pastorke)

Presuda o osporavanju bračnog očinstva ima deklarativni karakter i retroaktivno dejstvo (*ex tunc*)

To znači:

- 1) konstatuje da između muža majke i djeteta nije nikad uspostavljen roditeljski odnos, dijete je od rođenja vanbračno
- 2) biološki otac nije promijenjen samo je faktički odnos usklađen sa pravnim (parakonstitutivno djestvo)
- 3) Presuda djeluje ne samo inter partes nego i egra omnes